

Çocuk Koruma Kanunu Madde 19/2

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi

Madde 19- (1) Çocuğa yüklenen suçtan dolayı Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır.

(2) Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hapis cezasının üst sınırı, onbeş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından beş yıl olarak uygulanır.

Olumlu

Suçta sürüklenen çocuğun, adalet sistemine çok fazla dahil edilmeksizin soruşturma evresinde kamu davasının ertelenmesini olumlu buluyoruz. Kamu davasının ertelenmediği durumlarda yargı mekanizmasına dahil olan çocuk, suç ve suça ilişkin kavramlarla daha fazla ilişkilenebilir ve bu kavramlar çocuğun ruh dünyasında normalleşmektedir. Ayrıca olası bir hapis cezası alma durumunda çocuğun cezaevine kapatılmasına, benzer veya farklı birçok suçtan ceza almış SSÇ'lerle aynı ortamda kalmasına ve bu sebeple suç ve suça ilişkin kavramlarla iç içe bir gündelik yaşam sürmesine neden olmaktadır. Suç ve suça ilişkin kavramlar çocuğun dünyasında övgü, popüler olma, kendini kabul ettirme gibi kimlik sorunlarının aracı haline gelmekte ve suçun çocuklar arasında yaygınlaşmasına sebebiyet vermektedir. Bu değişikliklerle birlikte kısmen de olsa bu durumun önüne geçilmiş ve suça sürüklenen çocuğun toplumsal yaşamdan kopmaması ve suçla olan ilişkisinin kısmen de olsa kesilmesi amaçlanmıştır.

Olumsuz

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 1 "bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır."

ÇKK Madde 3 "bu kanunun uygulanmasında çocuk: daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişiyi ifade eder."

Gerek uluslararası sözleşme gerekse iç hukuktaki ilgili kanunun açıkça belirttiği üzere; 18 yaşına kadar her insanın çocuk olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Kamu davasının ertelenmesi yoluyla çocuğun yargılama ve infaz süreçlerinde örselenmemesi çocuğun suç ve suça ilişkin kavramlardan uzaklaştırılması toplumsal yaşam içinde ıslah edilmesi hedefleniyorsa, düzenlemenin uluslararası sözleşmelerde ve iç hukukta ilgili kanunlarda yapılmış olan çocuk tanımına uygun olarak yapılmalıdır.

Örnek vermek gerekirse; 17 yaşında bir lise öğrencisi çocuğun suça sürüklenmesi durumunda kamu davasının açılmasının ertelenmesi hususu gündeme gelmeyeceğinden, suça sürüklenen çocuğun ülkemizde halihazırda çok uzun süren yargılama sürecinden geçmesine ve hapis cezası alması durumunda da çocuğun ceza infaz kurumunda kapalı tutulmasına sebep olacaktır. Bu durumun çocuğun psiko sosyal gelişimini olumsuz etkileyeceği, hayatını bir bütün olarak değiştireceği

gerçeğinin yanında, çocuğun en önemli haklarından biri olan eğitim hakkının sekteye uğramasına sebep olacağını da belirtmek isteriz.

Ceza Muhakemesi Kanunu 234/4 Mağdur ile Şikâyetçinin Hakları

Mağdur ile şikâyetçinin hakları

Madde 234 – (1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

- 1. Delillerin toplanmasını isteme,*
- 2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,*
- 3. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,*
- 4. 153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,*
- 5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.*

b) Kovuşturma evresinde;

- 1. Duruşmadan haberdar edilme,*
- 2. Kamu davasına katılma,*
- 3. Tutanak ve belgelerden (...) örnek isteme,*
- 4. Tanıkların davetini isteme,*
- 5. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,*
- 6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.*

(2) Mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir.

(3) Bu haklar, suçun mağdurları ile şikâyetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa yazılır.

(4) Soruşturma veya kovuşturma evresinde, dava nakli veya adli tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması halinde mağdurun yapmış olduğu konaklama, iâşe ve ulaşım giderleri, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

Olumlu

Bu düzenleme küçük şehirlerde yaşanan vakalar bakımından önemli bir gelişmedir. Adli Tıp olmayan bölgelerde istismar mağduru çocuk için rapor istendiği takdirde çocuğun başka bir şehre nakli söz konusu olabilmektedir. Dava nakli veya adli tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması halinde mağdur çocuğun konaklama, iâşe ve ulaşım giderlerinin Adalet Bakanlığı tarafından

karşılanacak olması mağdur çocuk ve ailesi üzerinde ekonomik yük teşkil etmeyecek, ekonomik gerekçeler maddi gerçeğin ortaya çıkarılması önünde engel teşkil etmeyecektir.

Olumsuz

Düzenlemede sadece mağdur çocuktan bahsedilmektedir. Bu durumun yönetmelikle açıklığa kavuşturulması önem teşkil etmektedir. Aile ve en önemlisi çocuğa atanan vekil için de bu düzenlemenin geçerli olup olmadığı açıkça belirtilmelidir. Olayın adli merciler tarafından ilk olarak öğrenildiği an atanan vekilin de çocukla birlikte seyahat etmesi gerekecektir. Aksi durum çocuğa gittiği şehirde başka bir vekilin atanması ve dosyanın olaya tam olarak hakim olmayan vekil tarafından takibine sebep olacaktır.

Ceza Muhakemesi Kanunu 236/4-5-6-7 Mağdur ve Şikayetçinin Dinlenmesi

Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi

Madde 236 – (1) *Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.*

(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur.

(4) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır.

(5) Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınır. Mağdur çocuğun beyan ve görüntüleri kayda alınır. Kovuşturma evresinde ise ancak, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması halinde bu işlem, mahkeme veya görevlendireceği naip hâkim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığıyla yerine getirilir. Mağdur çocuk yargı çevresi ve mülkî sınırlara bakılmaksızın en yakın merkeze götürülmek suretiyle bu fıkra belirtilen işlemler yerine getirilir.

(6) Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanları bakımından da beşinci fıkra hükmü uygulanır. Ancak, beyan ve görüntülerin kayda alınmasında mağdurun rızası aranır.

(7) Beşinci ve altıncı fıkra kapsamında kayda alınan beyan ve görüntüler dava dosyasında saklanır ve gizliliği için gerekli tedbirler alınır.

Olumlu

Maddeye eklenen 4 ve 5. fıkralar ile daha önce Başbakanlık Genelgesi şeklinde düzenlenen ÇİM'lerin kanun kapsamına alınması çocuğun yargılama aşamalarında örselenmesini önleyecek önemli bir düzenlemedir.

Olumsuz

Söz konusu düzenlemelerin olumsuz hatta derhal yeniden gözden geçirilip düzenlenmesi gereken noktaları mevcuttur.

4.fıkroda çocuğun ifade ve beyanının özel ortamda alınmasının gerekip gerekmediğinin ya da şüpheli veya sanıkla yüz yüze gelmesinde bir sakınca bulunup bulunmadığının Cumhuriyet Savcısı veya Hakim tarafından değerlendirileceği belirtilmiştir. Bu değerlendirmenin hangi kriterlere göre yapılacağı Cumhuriyet savcısı veya Hakimin bu değerlendirmeyi yapmak için çocukla bir ön görüşme alıp almayacağını, alacaksa hangi ortamda alacağını, almayacaksa dosya üzerinden hangi ölçütlere göre karar vereceğinin açıklığa kavuşturulması gerektiğini belirtmek istiyoruz. Bu aşamada bir SİR raporu alınacak mı sorusu da hala muğlaktır.

5. fıkroda ise yalnızca TCK 103. maddenin 2. fıkrasının sayılması oldukça büyük ve başkaca suçların mağduru olmuş çocuklar bakımından telafisi olmayacak bir eksikliktir. Bu düzenlemenin TCK 103/1, 104, 227, 226. maddelerinde düzenlenen suçlar bakımından neden uygulanmadığını anlamak mümkün değildir. Düzenlemenin “kanunda ifadesini bulmuş bütün cinsel suçlar mağduru çocukların ifadesinin özel ortamlarda uzmanlar eşliğinde alınması” şeklinde olmaması eksikliktir. Nitekim düzenlemedeki eksiklik, kanunda düzenlenmiş olan ve çocuğun mağduru olduğu bazı suç tiplerinin yeterince önem arz etmediğinin, çocuğun ruh sağlığını ve gelişimini olumsuz etkileyecek nitelikte olmadığına kabulü anlamına gelecektir.

Örneğin TCK 103/1 de düzenlenen “cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması” hali bu kapsamda ele alınmadığı için bu suçun mağduru olan çocuğun ifadesi özel ortamlarda ve uzmanlar eşliğinde alınmayacaktır. Kanun koyucu daha en başından, cinsel istismar sarkıntılık düzeyinde kalmışsa, çocuğun ruh halinde ve gelişiminde bir bozukluk olmamıştır, demek suretiyle niyetini ortaya koymaktadır.

Ayrıca çocuk yaşta evliliğin önünü açan ve var olan haliyle zaten tartışma yaratan TCK 104'ün mağduru olan çocuklar da, ifadesi özel ortamlarda ve uzmanlar eşliğinde alınacak mağdurlar kapsamına alınmamıştır. Kanun koyucu bu düzenlemeyle erken yaşta dini nikahla evliliğin önünü açan, yaygınlaştıran ve olumlayan bir yaklaşım sergilemektedir.

Yine TCK 226 ve 227 de düzenlenen suçların mağduru olmuş çocukların ifadesinin özel merkezlerde ve uzmanlar eşliğinde alınmayacak olması, çocukların ikincil örselenmelerinin önünü açan bir düzenleme ortaya çıkarmıştır.

